

Anmeldelser

Cai Mygind har udgivet »SLÆGTSBOG FOR BOLLERUP SOPHUS LAUSTSEN OG ANE DORTHEA PEDERSEN.« De to nævnte, der 1895 startede en manufakturhandel i Oksbøl, er forfatterens bedsteforældre. De er begge født i Henne sogn, og deres anetavler, der er opstillet i bogen, viser, at forfædrene næsten alle har hørt hjemme i Vester Horne herred, navnlig i Henne sogn, nogle hører til den store kendte Bruun-slægt fra Orten, også proprietær og birkedommer Hans Smidt, Frøstrupgård, og birkedommer H. N. Fog. Størsbøl, findes blandt forfædrene. Efterslægten er derimod spredt viden om. I første afsnit behandles Bollerup S. Laustsen og hustru og deres efterkommere, idet der gives livlige og velskrevne biografier af søskendeflokken fra Oksbøl og deres efterkommere. I de følgende afsnit omtales Bollerups og Ane Dorthes forslægt endnu 3 led længere tilbage og undertiden endnu meget længere, så bogen tillige virker som en stor anetavle.

Marius Jager Andersens slægtsbog fra 1947 »ANDERS HANSEN OG GAMLE NIELS ANDERSEN FRA JANDERUP« har fået et nyt tillæg. Det første kom 1952 fra Jager Andersens egen hånd. Nu er der kommet et nyt og større på 360 sider, udarbejdet af datteren fru *Rigmor Jager Nielsen*, Bramming, der med bistand af *Niels Olesen*, Janderup, har givet oplysninger om den store og forgrenede slægt siden 1947 med biografisk stof i samme omfang som i den gamle bog.

Fhv. boghandler *Viggo Nielsen* i Nr. Nebel har udgivet sine ERINDRINGER. Han startede i sin tid Nr. Nebel og Omegns Ugeblad. Heri skrev han en række artikler om sine oplevelser og om sin slægt. Ved hjælp af udklip og moderne teknik er de nu udgivet i bogform. På en livlig og letlæselig måde fortæller han om sin virksomhed i boghandelen, både i Tyskland og herhjemme, om den uhyre lettelse det var, da lukkeloven kom, om hans deltagelse i arbejdet i sognerådet og foreninger og navnlig i afholdsbevægelsen. Det må også nævnes, at oplevelser fra boghandlerens mange rejser indgår i denne afvekslende og velskrevne bog.

Vort samfunds gode ven, fhv. kontorchef *H. N. Skade* har atter udgivet en bog, nemlig »ELEVER I HUNDERUP SKOLE 1900«. Det er en samling biografier over disse elever, som altså er født 1885-94. Det drejer sig om 52 børn, hvis senere livsløb her skildres. Endnu i 1976 levede 12 af dem. Som overalt i Sydvestjylland foregik der endnu i de første år af 1900-tallet en ret betydelig udvandring til Amerika, af de nævnte børn rejste 21, dvs. 50%, hvilket dog er større end i vore andre sogne. Også ulykker kunne ramme flokken, en af pigerne dræbtes, da hun ville gå over den spættede tyske grænse, en ung mand, elev på Ribe seminarium, druknede ved badning i åen. Undertegnede var med til at bære ham til graven. Bogen er en »skolestat« af en egen art, originalt i sit anlæg og grundig i udarbejdelsen.

Vald. Andersen: »HALD HOVEDGÅRD 1435-1975«. Med støtte af Statens humanistiske forskningsråd har Vald. Andersen på Poul Kristensens forlag udgivet et fornemt og skønt udstyret værk med dejlige, oplysende billeder. Lad det blive sagt straks, at også bogens indhold svarer til dens fornemme ydre. Andersen behandler Hald som castrum (befæstet borg) og bispegods, udreder hovedgårdens historie, bøndergodsets og de skiftende ejeres historie, gør rede for de forskellige voldsteder Gammel Hald (»Niels Bugges Hald«), Brattingsborg (»Valdemarsskansen«) samt Hald ruin, slottet som sæde for lensmænd, ligeledes med omtale af lensmændene, så han giver et lens historie med udnyttelse af lensregnskaberne, en skildring, der minder om Alfr. Kaacs om Bøvling slot og len, med gårdhistorie, møller, skove, sø, vildtbane, leverancer og bøndernes forhold. Fra 1662 er det Hald amt, og efter godsets salg til jøderne på Hald skildres de følgende ejere, hvoriblandt her må nævnes den bergtede Fr. Schinkel og statsmanden Ove Hoegh-Guldberg samt Krabbe'rne. Også lejen ved Hald 1868-89, lazaret og Folkekuren m. m. får sin omtale, såvel som Hald i litteraturen. Værket slutter med kildefortegnelse, person-, sted- og emneregistre. I den stort anlagte og klart gennemførte helhedsskildring er der mange interessante enkeltheder. Lad mig sluttelig nævne et par eksempler. Hald len har jordebøger fra 1544-45, dvs. kort efter at kronen overtog bispegodset, som Andersen for øvrigt også har register på, så han følger godshistorien på dette tidlige tidspunkt. Ribershus len har ganske vist lidt ældre, såkaldte »Ældste regnskaber«, men de er ikke nær så værdifulde. Af særlig interesse er landgildeforhøjelsen, åbenbart som følge af Klementsfejden, som han kan redegøre for i enkeltheder. Også ødegårdsproblemet behandler Andersen og viser bl. a., hvordan en pest 1602 får folketallet til at dale og ligesåvel som krige er skyld i, at gårde står øde gennem mange år.

Aksel Lassen: »VALG MELLEM TYSK OG DANSK«. (Udgivet af Hist. Samf. for Sønderjylland). Forfatteren er en Ribedreng, der vil være kendt som kommentator ved radioen i sin tid og fra dengang, han var journalist ved Vestkysten, Kristeligt Dagblad og nu ved Berlingske Tidende, men vil tillige være kendt som historiker og statistiker, og for lange tider vil han stå som den geniale forsker med værket »Skæbnåret 1659«. På grundlag af et mægtigt nyt talmateriale fra 100 års valg, fyldende ca. 2/5 af den store bog, har han belyst den nationale udvikling i det omstridte land. Man skal ellers ikke tro, bogen i øvrigt er tør som tabeller, nej, her gives en virkelig fængslende fremstilling af de mange forskellige forhold og bevægelser, som har hersket dernede, så bogen med god grund har undertitlen, »Hundrede års folkevilje i Sønderjylland«. Man kan nævne studiet af de passive vælgere, til- og fraflyttere, optanterne, at der var større danskhed dernede, end de officielle tal lader ane, da hverken optanter eller tjenestefolk havde stemmeret. Betydningen af de historisk givne forhold ses klart ved behandlingen af enklaverne, der 1920 procentvis havde de færreste tyske stemmer og flere danske flagstænger end nabosognene. For sønderjyske lokalhistorikere vil bogen være en guldgrube. Lassen synes at tilslutte sig den opfattelse, at den egentlige grund til hjemmetyskheden er/var en økonomisk. Men er det det hele? Adskillige dernede

har åbenbart troet, at det tyske besad en højere kultur, større åndelig styrke og sundhed. Derfor kunne Olshausen tale så ringeagtende om os. Lad os håbe, de har taget fejl. Lassens tal viser i hvert fald en tydelig tendens, fra hjemmetyskernes 19,7% af det samlede vælgertal i 1920 til 4,4% i 1971. - Atter har Lassen gennem et kæmpearbejde givet et værk både for forskere og vi almindelige læsere.

I rækken »Vækkelsernes frembrud i Danmark« har Historisk Samfund for Sønderjylland udgivet bind VII: »VÆKKELSE, KIRKEFORNYELSE OG NATIONALITETSKAMP I SØNDERJYLLAND 1815-1850« af A. Pontoppidan Thyssen. Med oplysninger om højst forskelligartede, indfildrede, med påvirkninger udefra og præget af landsdelens forskellige egne, afhængige af de mærkelige statslige og kirkelige administrative grænser og love samt dansk og tysk sprog og denne tidsperiodes nationale opvågning påviser Pontoppidan Thyssen »en lidet påagtet kirkelig og religiøs aktivisering under indflydelse af vækkelsestrømninger fra syd og nord«. Den syd fra kommende var en reformbevægelse, der især fangede gejstligheden, og syd fra også fornyet inspiration til Brødremenigheden i Christiansfeld. Nord fra kom forsamlingsbevægelsen, som især slog rod i de nordlige og vestlige dele af Nordslesvig. P. Th. redegør for disse strømningers indflydelse i de enkelte egne, og han tildeler her den nævnte reformbevægelse i den slesvig-holstenske landskirke samt Brødremenigheden en væsentlig del af vækkelsen. Forskellen fra egn til egn var væsentlig større, end man normalt forestiller sig. For læsere i vort amt har ikke mindst kapitlet om Tørninglen og enklaverne interesse. Området hørte under dansk kirkelovgivning og var påvirket af lægmandsaktiviteten, dvs. forsamlingsbevægelsen, hvor nu Peter Lassen Skræppenborg øvede indflydelse i de gamle herrnhutiske kredse, og biskop Tage Müller frarådede kancelliet at »forfølge Folk med Processen for Forsamlingernes Skyld«. Et anskueligt kort viser forsamlingsbevægelsens udbredelse. Ved kanten af vort amt går den over N. Nebel, Strellev, Ølgod, Ansager, Hejnsvig, Bække og videre mod syd, men vort amts store centrale og vestlige del var ikke med. Syd for Ribe var der de gamle vækkelser, men her kom nu grundtvigianismen med en række grundtvigske præster, hvoriblandt især må nævnes Ludv. Chr. Müller i Ribe-Seem. Det vil føre for vidt at gøre opmærksom på alle de emner, der er behandlet i denne værkifulde bog, dog bemærkes at et tillæg med ritualadressen (mod et forslag af Mynster) bl. a. nævner alle underskrivere i V. Vedsted sogn, hvor N. L. Feilberg da var præst.

J. H. Jensen: »LANDSBYLÆRER I GENVUNDET LAND«. Det er landsbylæreren selv, der fortæller, og han er en såre fornøjelig og mesterlig fortæller med lune, viden og medfølen. Lige frem hjertegribende er kapitlet: »Min første dag i Sønderjylland«. Der fortælles om lærergerningen i Skovbøl i Felsted sogn og om livet dernede. Jensen hører til de »genforeningslærere«, der mere eller mindre bevidst havde »grænsens sang« tonende i sig og så deres daglige skolearbejde i en større sammenhæng, og, skriver Jensen, »de bliver så lyse i blikket, når de taler om det første hold«, ikke underligt, for når arbejdet med holdet lykkedes så godt, skyldes det ikke blot lærerens dygtige arbejde, men

tillige den »kundskabshunger« disse børn mødte med. Jensen virkede videre ud gennem foreninger, som sognerådsformand og amtsrådsmedlem, og så meget arbejde blev lagt på ham, at havde han ikke haft sin fortræffelige kone som medhjælp i skolen, havde det ikke været et menneske mulig at gennemføre det. Her fortælles bl. a. om nazitiden, om spændende valg, møder og fester og gives fine skildringer af en række menneskeskæbner. - Det er sådanne lærere som forfatteren, vort land skylder tak for dygtigt genforeningsarbejde.

»VADEHAVET« fra Ho tjl Calais, som også beskyller en del af vort amts kyst er blevet beskrevet i et herligt pragtværk af hollandske, tyske og danske forskere og samtidig udgivet i de tre lande, her af BYGD, og H. Meesenburg har oversat værket til dansk. Det er en noget kortfattet oversigt over naturvidenskabens forskellige afdelinger såvelsom geografers resultater. Naturkræfterne og deres spillet i vadehavet med havstigninger og landhævninger, stormfloder, diger, landvinding, planter, dyr og mennesker, som er tilknyttet dette enestående amfibiske område, vises her i populær fremstilling. Omkring 3500 f. Kr. begyndte den første kolonisering af området. Overraskende har det vist sig, at Ertebøllekulturens mennesker allerede dengang også drev landbrug. I den keltiske periode begyndte man at bygge værfer i den vestfrisiske marsk, og siden udbredte metoden sig langs kysten. Fra vort amt kan vi nævne Yder Bjerrum ved Ribe å. Den nordligste er påvist i Halkjær enge ved Stadil fjord i Ringkøbing amt. - Jagt, fiskeri, turisme, bevaringsarbejde, alt påpeges. Et væld af fortryllende farvebilleder siger mere end mange ord og forhøjer yderligere bogens værdi og skønhed.

H. K. Kristensen.

Mark og Montre 1976. De sydvestjyske museers årsskrift er denne gang præget af arkæologien.

Ole Faber: HUS ELLER GRAV? ET ANLÆG FRA YNGRE STENALDER VED VARDE. I sommeren og efteråret 1975 havde Varde museum lejlighed til at foretage en undersøgelse af nogle fortidsminder. En overpløjet høj viste sig at indeholde resterne af »et hus eller lignende«. De sparsomme fund pegede mod tragtbægerkulturen. *Jan Kock og Anne Birgitte Gebauer:* EN DYSSE FRA AAL SOGN - OM ANLÆGGET OG DETS KERAMIK. I Borre, Aal sogn, blev der i 1971 undersøgt et gravanlæg og gjort rige fund. Tragt-bægerne var den dominerende form. *Svend Erik Albrethsen:* HVAD KLIT-TEN GEMTE - EN ENKELTGRAVSHØJ I BLÅBJERG PLANTAGE. I 1973 foretoges af forfatteren en undersøgelse af en høj i plantagen, der viste sig at indeholde flere grave med udstyr. *Steen Hvass:* UDGRAVNINGERNE I VORBASSE. Emnet er udførligere behandlet i nærværende årbog, hvortil der henvises. *Niels Sterum:* TANGEN. EN SYDVESTJYSK GÅRDTOMT FRA SENMIDDELALDER OG RENÆSSANCE. »Tangen« er en lokalitet ca. 2 km vest for Tjæreborg kirke. Her fandtes en gårdtomt, som i 1963 og 1970-73 er undersøgt af Esbjerg museum. *Mogens Hansen* skriver om: FUNDMATERIALE FRA GÅRDTOMT PÅ TANGEN OG DETS PLACERING. Materialet

omfattede 1200 genstande, hovedsagelig keramik. Om bosætningen på »Tangen« savnes historisk oplysning.

Ib Rønne Kejbo: TO STYKKER AF EN MOSAIK. I Den antikvariske Samling i Ribe opbevares to små kobberplader med samme stukne motiv: Jomfru Marie med Jesusbarnet. Den ene plade bærer Ribe domkapitels våben. En antagelse, at pladerne har forbindelse med Peder Hansen Resens Atlas Danicus, det ældste danske topografiske værk, findes tilbørligt bekræftet. Kobberpladerne er fundet i en have i Ribe 1733.

Sven Fritz: HENDRICH BÖTTICHER - GULDSMED I RIBE 1707-1739. I fortsættelse af forfatterens artikel i Mark og Montre 1967 om denne guldsmed bringes nye oplysninger om Hendrich Bötticher, og der er tilføjelser til kataloget over hans arbejder.

Mogens Bencard: ENGELSKE FAJANCER MED DANSKE BILLEDER. Ud fra et par kaffe-testel i Den antikvariske Samling, Ribe, tidligere ejet af folk fra byen og egnen og af den i titlen angivne type, gives der bl. a. en interessant redegørelse for teknikken ved billeders overførsel til fajancen. Det konstateres, at de to stel stammer fra hver sin fabrik i Newcastle, ligesom der er oplysning om, hvilke forlæg der er benyttet for de danske billeder på fajancen. Artiklen er - som årsskriftet i øvrigt - smukt udstyret med billeder.

Andreas Nørgård:

TRÆK AF SEEM SOGNS HJEMSTAVNSHISTORIE.

96 s.

Bogen er et genoptryk af originalen, der udkom i 1945. Forfatteren har især lagt vægt på en omtale af samtlige sognets gårde og ejendomme, og inden for denne ramme berettes om de mere almene træk i sognets og dets beboeres historie, især om kirken og skolen. Et afsluttende afsnit omhandler sæder og skikke i ældre tid.

Seem-bogen er ikke en sognehistorie i moderne forstand, hvad den efter titlen heller ikke gør krav på. Der kunne peges på et og andet, som burde have været taget med i fremstillingen, og enkelte fejltagelser og fejlslutninger er ikke undgået. Forfatteren har i hovedsagen støttet sig til sin egen erindring, og hvad andre har fortalt. Beretningen om fortidens sæder og skikke vil derfor virke velkendt.

Bogen er præget af en nøgtern fremstilling og en troværdig tone, som nok vil skaffe den læsere inden for den kreds, den henvender sig til.

Marie Gravesen:

TIDSBILLEDER FRA VESTJYLLAND - SYDGRØNLAND - FÆRØERNE.
244 s. Pris 20 kr. Forhandles i Varde museum.

Forfatteren, sygeplejerske Marie Gravesen, er født i Strellev omkring århundredskiftet, og hun indleder sin bog med at fortælle om barndomshjemmet, et husmandshjem, og beretter om mange små ting, som har fæstnet sig i erindringen. Forældrene omtales smukt, og gamle skikke indgår i fremstillingen.

Fra 1934-38 virkede forfatteren som sygeplejerske i Sydgrønland, og herfra

er der gode iagttagelser fra dagligdagen. Siden tilbragte hun en tid på Færøerne, hvor der var nye, berigende oplevelser.

Tidsbilleder er en rummelig titel. Ud over det selvoplevede er bogen isprængt afsnit om f. eks. stavnsbåndets løsning, om Færøernes historie o. a. Sjældent ser man en bog med et så vekslende indhold, men den er helt igennem præget af en umiddelbar fortælleglæde, som læserne nok vil vide at påskønne.

TVILLINGSOGNE AF GEEST OG MARSK:

SNEUM OG TJÆREBORG

Bd. 2. 312 s. ill. 95,- kr.

For 5 år siden udkom 1. bd. af denne stort anlagte beskrivelse af Sneum og Tjæreborg sogne. Nu foreligger det afsluttende bind.

Jens Kusk, der er formand for det historiske udvalg og redaktionen, indleder bogen med en bred danmarkshistorisk baggrund for sognenes historie. Der er tingbogsuddrag, og det oplyses, at sognene ikke har været uden hekse og de heraf følgende processer. Vi hører om bondefrigørelsen og udskiftningen m. v. og når frem til indførelsen af det kommunale selvstyre, der indtil 1921 var fælles for de to sogne. Den almindelige udvikling, herunder oprettelsen af andelsforetagender, og foreningslivet skildres udførligt, indtil kommunesammenlægningen med Esbjerg i 1970 blev en ny mærkepæl.

Bogens hovedindhold er dog gårdhistorien. Huse er af pladshensyn ikke medtaget. Enhver, der har beskæftiget sig med sognehistorie, vil vide, hvad en så omfattende gårdhistorie, som den her foreliggende, har krævet af arbejde og undersøgelse. Man har haft kyndige og flittige medarbejdere i sognene, der hver især har taget sig af de forskellige ejerlav, hvoraf der er 7 i de to sogne. For en del af de gamle gårde kan historien føres ret langt tilbage, og ved udredningen heraf har H. K. Kristensen medvirket.

En sådan »vandring« gennem samtlige et sogns gårde kan for den ikke lokalkendte godt blive lidt ensformig og uinteressant. Her har man, trods det store antal ejendomme, oplivet fremstillingen ved at fortælle om mange af gårdenes tidligere ejere, så man efter gennemlæsningen har lært en række særprægede personer at kende, et resultat af medarbejdernes grundige lokal-kendskab.

Med disse to bind med i alt ca. 640 sider i stort format har Sneum-Tjæreborg fået en beskrivelse, som næppe i omfang og grundighed overgås af nogen vestjysk sognehistorie. Billeder er der ikke sparet på. Derimod har bogen ingen kildehenvisninger og intet register. Som en erstatning herfor bringes en adresseliste over matrikelnumrene, som er omtalt i gårdhistorien, nyttig for den lokale læser. Bogen fås ved henvendelse Skolevej 25, 6731 Tjæreborg.

Vald. Andersen.

H. V. Gregersen: EGNEN OMKRING VOJENS.

En sønderjysk kommunes historie - tiden indtil 1864.

Udgivet af firmaet P. J. Schmidt A/S, 1977. 200 s., rigt illustreret.

Lokalhistorikeren H. V. Gregersen, Haderslev, har skrevet denne bog, som

fremtræder som firmaets jubilæumsskrift i anledning af dets 75-års jubilæum.

Vojens, som i dag er et blomstrende bysamfund, skylder jernbanen sin tilblivelse, og forfatteren har derfor måttet skrive ikke om Vojens men om egen omkring Vojens, dvs. den nuværende storkommune. Men den rummer også rige muligheder for historiskriveren: hærvejsstrøg, Skrydstrupfundet, Tørninghus, de fine kirker i området o. m. m.

Det er en sober og kyndig behandling stoffet får, og trods det store stof bliver der plads til med udgangspunkt i det lokale at diskutere forskellige historiske teorier, f. eks. i afsnittet om ødegårdene. I det hele taget virker bogen skrevet ud fra aktuel forskning, og det forbavser derfor lidt, at forfatteren i afsnittet om kirkerne synes at fastholde teorien om kirkebyggeri på gamle kultsteder - trods Olaf Olsens undersøgelser.

Sproget er levende og letlæst, og det er en virkelig fortjeneste, at fagmanden kan skrive i bedste forstand folkeligt. Illustrationerne er fremragende, valgt med respekt for det klassiske og åbenhed for det utraditionelle, en del kort er på udmærket vis medtaget. En del billeder er i farver og enkelte billeder nærmer sig det kunstneriske (s. 55 og 167 f. eks.). Det er en dejlig bog - at læse og blade i.

Verner Bruhn.

Buc Kaae (udg.):

PEDER HEGELUNDS ALMANAKOPTEGNELSER

1565-1613.

I Indledning og tekst (XXII + 630 s.),

II Kommentarer og Registre.

(444 s.). Historisk Samfund for Ribe Amt 1976.

I en tid hvor der dels stilles krav om samfundsrelevant forskning og dels luftes tanker om at fjerne al offentlig støtte til ikke-direkte »nyttig« forskning og undervisning, virker det næsten udfordrende at publicere nogle almanakoptegnelser, som en (for de fleste ukendt) Ribebiskop nedskrev for ca. 400 år siden. Og mindre oprørende bliver det da ikke, når man ved, at udgiveren har arbejdet med disse optegnelser i en snes år, for »hva nøtt er et te?«

Men nu er værket altså kommet - og det lønner sig at stifte bekendtskab med det. Vel, man får ikke - som i Chr. IV' breve - meget at vide om europæisk storpolitik, og man møder heller ikke - som i Jammersmindet - en bevidst litterær præstation. Der skal læses langsomt, og kommentarerne skal bruges flittigt, men så viser det sig også, at disse optegnelser indeholder uhyre meget af interesse for både den lokal- og den socialhistorisk interesserede læser - og så får man i tilgift et kendskab til det lærdomsmiljø, der o. 1600 fandtes i Ribe.

Hvem var Peder Hegelund? Født i Ribe 1542 som søn af en velstående købmand, der senere blev rådmand og borgmester. Student fra Ribe Katedralskole og derefter teologistuderende i København. Studerede videre i Leipzig og Wittenberg, hvor han i 1568 tog magistergraden. Gennem 11 år rektor for Katedralskolen i fødebyen, dernæst sognepræst i V. Vedsted og

teologisk lektor, senere sognepræst ved Ribe domkirke og endelig fra 1595 til sin død i 1614 biskop over Ribe stift.

Gennem næsten et halvt århundrede førte han en slags dagbog, og det er disse almanakoptegnelser, som seminarielektor Bue Kaae har udgivet og kommenteret. Udgivet og kommenteret - det lyder ikke af ret meget, hvis man har visse nyere dagbogsudgivelser i tankerne. Men i dette tilfælde har det krævet en uhyre arbejdsindsats og en næsten overmenneskelig tålmodighed, for Peder Hegelund har tydeligvis ikke tænkt på at lette arbejdet for evt. senere udgivere, da han skrev sine optegnelser ned. Dels er der tale om små lommekalendere (10 x 7 cm), hvor hver side dækker en halv måned, dels vekslede han mellem latin og dansk (og kunne ved siden af finde på at bruge både græsk og hebraisk), desuden er hans håndskrift ikke altid lige læselig, og endelig kunne pladsnød bevirke, at optegnelserne pressesedes meget sammen.

Det vil sige, at selve tydingen af teksten i sig selv er vanskelig, og dertil kommer så oversættelsen af de ikke-danske optegnelser, hvor især de græske og hebraiske må have voldt hovedbrud, fordi de - som Kaae beskedent siger det - ikke er »altid lige gennemskuelige«.

Men det er helt klart, at kommentarbindet har været endnu mere arbejdskrævende. Optegnelserne er i sig selv udpræget personorienteret, f. eks. »Ber-tel Uldborg sagde skolen op. Niels Kristensen blev hører igen.« (9.3.1592) - og det må have været et slid at finde frem til alle de personoplysninger, som kommentarbindet indeholder. Personregistret alene omfatter 94 sider, dvs. omkring 3000 navne. Desuden er værket udover et stednavneregister også udstyret med en fyldig ordliste - og ikke mindst her afsløres Peder Hegelunds jyske oprindelse.

I indledningen gør Bue Kaae udførligt rede for udgivelsesprincipperne, der har bevirket, at årligt tilbagevendende notater om fødselsdage o. l. er udeladt. Man forstår udmærket, at disse gentagelser, der »ville virke tyngende på teksten«, ikke er taget med, men alligevel kunne man ønske, at et enkelt typisk år havde været gengivet uden nogen form for beskæring. Derefter følger en kort biografi over Peder Hegelund, men det havde måske været rimeligere, om den var blevet placeret først, for det er jo de færreste, der på forhånd har kendskab til personen. Biografien er i øvrigt meget givende, selv om den enkelte steder bærer præg af, at udgiveren næsten er for indlevet i 1580-ernes Ribe. Det er vist de færreste, der umiddelbart har klarhed over, hvilken funktion en teologisk lektor havde i den lille stiftsby, og ligeledes ville det lette tilegnelsen, hvis også kannikeembedernes betydning var blevet forklaret her i indledningen - det skal tilføjes, at der i bd. II gives klare og præcise forklaringer. Er det Peder Hegelund, der lader ABC-en være til belæring, vejledning og opbyggelse (s. XX) - eller er det Kaae, som her går ind i samtidens sprogform? Endelig kunne man have ønsket lidt flere oplysninger om det »philip-pistiske« miljø, som Hegelund møder i sin studietid, og som helt tydeligt påvirker ham uhyre meget.

Men ovenstående bemærkninger må ikke afholde nogen fra at gå i gang med optegnelserne - de er i højere grad udtryk for, at man efter gennemlæs-

ningen gerne ville vide lidt mere som baggrund, og derfor ser man med forventning frem til den kommende Hegelund-biografi.

I indledningen gør Bue Kaae opmærksom på, at teksten ikke vil vise »et sjælelivs dybder«. Denne bedømmelse er selvfølgelig rigtig, men alligevel får man gennem læsningen et klart indtryk af personen Peder Hegelund, måske tydeligst som ung ægtemand (maj 1573) og som den gamle fader, der i sit 69. år noterer »Lille lenss it aar 21 vgger«. Man har måske lov at formode, at den gamle humanist er blevet træt af de barskere vinde, der blæste, og derfor er det næsten symbolsk, at den næstsidste optegnelse blot er en henvisning til Davids sidste ord (2. Sam. 23).

Som det skulle være fremgået af det foregående, så vil det ikke være rimeligt at betegne denne udgivelse af almanakoptegnelserne som en epokeskabende begivenhed i forbindelse med studiet af dansk rigshistorie. Men det er et værk, der uddyber og nuancerer kendskabet til både personen Peder Hegelund og til Ribes kultur- og socialhistorie - og herved får vort kendskab til rigshistorien også et nyt perspektiv.

Bue Kaae har ved en uhyre indsats gjort disse optegnelser tilgængelige - og fremtidige brugere vil påskønne arbejdet.

Bent Iversen.

Beretning 1976-77

Årsmødet afholdtes den 28. sept. 1976 i Ølgod. Man mødtes i kirken, hvis bygningshistorie og seværdigheder blev gennemgået af antikvar Mogens Ben-card og museumsinspektør S. Manøe Hansen. Ved det offentlige møde på hotel Hjedding talte fhv. forstander J. Th. Arnfred om Poul la Cour. På den efterfølgende generalforsamling aflagdes beretninger af formanden, redaktøren og kassereren. Valgene var genvalg. Om bestyrelse m. v. henvises til årbo-gens omslag s. 2. Efter kaffebordet fortalte H. K. Kristensen om nogle af eg-nens herremænd og svenskekrigens følger i amtet. Årsmødet havde god til-slutning.

Blandt årets begivenheder må nævnes udgivelsen af Peder Hegelunds alma-nakoptegnelser. Den 19. november 1976 kunne værket præsenteres for en indbudt kreds i Esbjerg Sparekasse-Bikubens lokaler, hvor værkets oversætter, lektor Bue Kaac, Esbjerg, blev takket for sit mangeårige arbejde med opga-ven. En anden bogudgivelse var et optryk af Oluf Nielsens *Malt herred*.

Meddelelsen sidste efterår om formanden, stiftamtmand Edelbergs alvorlige sygdom blev inden for Hist. Samf.s bestyrelse modtaget med bekymring. Stiftamtmanden havde ved sin død beklædt formandsposten på en fra alle si-der værdsat måde gennem en årrække. (Se mindeord). Ved et bestyrelsesmø-de 19.11.1976 valgtes bestyrelsesmedlem, seminarielektor Verner Bruhn som fungerende formand.

Sommerens udflugt foregik 5. juni. Man begyndte med besøg i Henne kirke, hvor H. K. Kristensen forklarede og fortalte. Et besøg på Blåbjerg måtte på grund af regnvejret opgives. Ved kaffebordet i Kjærs hotel, Nr. Nebel, fortal-te plantør Himmelstrup om Blåbjerg plantage, og S. Manøe Hansen talte om Nymindegab og redningsstationen. Man kørte herefter til Gammelgab og Tipperne, hvor den tilsynsførende ornitolog fortalte om fuglelivet. Til sidst besøgte Lønne kirke, hvor H. K. Kristensen fortalte om Lønne gamle kirke, Lønnestak og sandflugten. Udflugten havde trods det ugunstige vejr samlet 100-150 deltagere.

Nye medlemmer

1. april-31. dec. 1976:

Agerbæk: kommuneing. Åge Andersen. *Ansager*: installatør Karl Andersen. *Billum*: Åge Nielsen. *Brabrand*: stud. Hans Mortensen. *Bramming*: Vagn Madsen. *Bække*: dyrlæge C. A. Henriksen. *Esbjerg*: Mona Bitsch, Kjeld Bech Hansen, børnehaveklasseleder Inge-Marie Heintze, overlærer Jytte Jepsen, Else Olesen, vodbinder Henning Simonsen. *Føvling*: Frederikke Juhl. *Fåborg*: restauratør Erik Sort. *Guldager*: typograf Kurt Johnslev. *Gørding*: gdr. Gotfred Poulsen. *Hejnsvig*: Johanne Nielsen. *Herlev*: stadsingeniør Hans Iversen. *Hjedding*: lærer Kurt Terkelsen. *Hobro*: adjunkt Jens Peder Pedersen. *Holsted st.*: organist H. J. Madsen, A. Skousen. *Krusbjerg*: Kristiane Juel. *København*: filminstruktør Aker. *Odense*: Johs. Jensen. *Ounbøl*: gdr. Niels Åge Kristensen. *Oxbøl*: oberstløjtnant Leif Guldmann Ipsen. *Ploustrup*: Lisbeth Bunde. *Roskilde*: kaptajn Peter Lungholt. *Sarpsborg, Norge*: oversygeplejerske Bodil Damkjær. *Sig*: direktør B. Borre. *Strellev*: Laurids Gravesen. *Varde*: studielektor Claus Friisberg, Mathias Johannesen, lærer Villy Lauridsen, konsulent Harald Peen, M. Raun Pedersen, Ida Winther. *Vejen*: Laurids Hansen, Jens Petersen, planteskoleejer Svend Sørensen. *Viborg*: redaktør Hans Sigfred Knudsen. *Videbæk*: Ole Bj. Knudsen. *Vittrup*: Kr. Bruhn. *Ølgod*: borgmester Alfred Jeppesen, Niels Harkes Mikkelsen, Signe Troelsen. *Århus*: Institut for jysk sprog og kulturforskning, H. P. Skøtt Jørgensen.

Regnskab for 1976

1 april-31 dec.

INDTÆGTER

Kassebeholdning pr. 1. april 1976	180.387,30
Kontingenter	59.646,00
Bogsalg	40.016,63
Indgået moms	5.922,19
Portogodtgørelse	4.030,05
Renter af legater	288,75
Renter af beholdninger i sparekasse	12.514,23
Refunderet moms	1.229,00
Sommerudflugten samt diverse	3.832,00

Tilskud:

Staten	4.000,00
Ribe Amtsråd	5.000,00
Kommuner	14.150,00 kr.
Pengeinstitutter	3.000,00 kr.
Fonds	10.000,00 kr.

26.150,00

Balance

334.016,15

UDGIFTER

Lønninger, sekretær	700,00
Forfatterhonorar	6.100,00
Årbogen »Fra Ribe Amt« 1976	56.390,50
»Biskop Hegelund Almanakoptegnelser« bind I + II	128.361,27
Porto ved udsendelser	9.015,10
Kontorartikler + telefon	2.173,12
Møder, foredrag, udflugter	6.500,44
Kurser	662,20
Repræsentation	800,45
Bogkøb, bibliotek	1.662,93
Husleje m.v.	3.448,33
Andelsarkivet	2.015,05
Udgået moms	16.446,79
I alt	<u>234.276,18</u>
Beholdninger at overføre til 1977	<u>109.739,97</u>
Balance	<u>344.016,15</u>

AKTIVER

Indestående i Ølgod Sparekasse:

Konto 00-03804	54,58
Konto 656-06-18728	91.208,93
Konto 656-06-21109	0,00
Konto 656-06-17014	5.567,19
Konto 656-02-25629	<u>10.175,82</u>
	107.006,52
Kontant beholdning	0,00
Girokonto 6043194	<u>2.733,55</u>
Pengebeholdning	109.739,97
Th. Mølhedes legat	12.700,00
Boglager	<u>3.000,00</u>
Formue	<u>125.439,97</u>

Ps. Sparekassen Bikuben, Esbjerg afd. konto 671-03-48826 ophævet.

Ølgod, den 31. dec. 1976.

Manøe Hansen

kasseter

Ovenstående regnskab er gennemgået og fundet i bedste orden. Beholdningernes tilstedeværelse er konstateret.

Tjæreborg, den 10. marts 1977.

*Svend B. Troelsen**Jens Kusk*

Ordinære tilskud:

Staten		4.000,00
Ribe amtsråd		5.000,00
Billund kommune	400,00	
Blåbjerg kommune	300,00	
Blåvandshuk kommune	200,00	
Bramming kommune	300,00	
Brørup kommune	400,00	
Esbjerg kommune	1.200,00	
Helle kommune	150,00	
Holsted kommune	400,00	
Ribe kommune	800,00	
Varde kommune	500,00	
Vejen kommune	1.500,00	
Ølgod kommune	500,00	6.650,00
Handelsbanken, Varde afd.	200,00	
Privatbanken, Esbjerg, Ribe	500,00	
Grindsted Sparekasse	200,00	
Ribe Sparekasse-Bikuben	400,00	
Sparekassen Sydjylland Vejen	1.000,00	
Sparekassen Sydjylland Varde	200,00	
Ølgod Sparekasse	500,00	3.000,00
I alt		<u>18.650,00</u>

Ekstraordinære tilskud:

Til publikationen »Biskop Hegelunds Almanakoptegnelser« bind I + II Esbjerg kommune		2.500,00
Til publikationen »Biskop Hegelunds Almanakoptegnelser« biografi bind III: Ribe kommune		5.000,00
Til registrering af andelsarkiver i Ribe amt: Andelsudvalget		<u>10.000,00</u>
I alt		<u>17.500,00</u>

Registre 1976-77

Ved Vald. Andersen

Personer

- Abel, P., adjunkt, 321
Absalon, ærkebisp, 316
Adaldag, ærkebiskop, 501
Adam af Bremen, 491
Adelbert, 494
Adriansen, N. skp., 394
Agerbæk, Kirsten, mag. art., 317, 321
Ahler, Else, 127
Ahlmann, V., arkitekt, 164
Alexander III, pave, 497
Alkærsig, S., højsk.læ., 309, 318
Anchersen, biskop, 71
Andersd., Else, 211
- Mette K., 209
Andersen, Aksel, hand.olæ., 217
- Chr., rådmænd, 416
- H., skipper, 130, 399
- J. J., 43
- Jens, førstelæ., 217 f
- J. M. Bollerup, politiker, 469
- Juul, højsk. læ., 55
- Knud, skp., 183, 103
- M., skp., 408
- Mads O., gdr., 217
- Mads, 112, 431
- Mattis, 395
- Niels, rådmænd, 387
- Niels, gdr., 544
- Nis, 546
- Peder, skp., 387, 392
- P., rebslager, 95
- Poul, mejeribest., 310
- Vald., læ. hist.forf., 317 f
- Vilh., prof., 185
Ankjær, Stephan, politiker, 465
Ansgar, 202, 492
Appel, Cornelius, læ., 170
- Jacob, højsk.forst., 529
Arctander, Just, kbm., 400
Arnfred, J. Th., højsk.forst., 54
Arnsbjerg, H. N., borgm., 118, 130
Asger, biskop, 499
Asser, ærkebisp, 515
Bakkensen, Bakken, 252
- Ebbe, 403
- Jens, 82
Balling, Amalie, 143
Ballot, B., meteorolog, 525
Bang, tolder, 409
- Herman, forf., 24
Bangert, J., ing. løjtn., 20 f
Barfod, J. H. P., 399
Barfoed, Fr., historiker, 526
Barkmann, A., reg. skr., 545
Barn, Erik, 492
Bascha, I., 74
Beckett, Francis, 135
Beckwith, John, 138
Begtrup, Holger, højsk. læ., 175
Bek, C., skp., 391
- H., skp., 391
Bencard, Mogens, antikvar, 317, 321
Bendixen, H. C., 233
Bennick, Hans, ridefoged, 123
Bergenhammer, N. S., pr., 157
Bertelsd., Mette, 82
Bertelsen, Boje, skp., 112
- H., skp., 389
J., borgm., 403

- Birkedal, højsk.forst., 169
 - Hulda, 526
 - Vilh., 526
 Biøl, Peder, 391
 Bjerger, Poul, højsk.læ., 183, 307 f
 Bjerrum, H. Chr. H., urmager,
 214
 - N. C., 432
 Bjørnsen, Jac., tolder, 118, 125,
 132
 Blandfort, Joh. B., urmager, 212
 Blicher, St. St., 361
 Bloch, biskop, 259
 - N. H., læ., 320
 Bluhme, H. E., politiker, 461 f
 Bodilsen, Peder, 506
 Bodsén, Jørgen, skp., 120
 Boesen, Otte, pr., 204
 - Peder, borgm., 110
 Bohr, Niels, fysiker, 552
 Boisen, S., skp., 73, 441
 Bojesen, Gudrun, 166
 - Karen, 192
 Bojsen, Frede, højsk.forst., 183,
 307
 Boochius, Zacharias, urmager, 209
 Borck, konsul, 471, 572
 Bork, Th. M., 397
 Bobbjerg, Jes, skp., 411, 414
 Boye, Chr., læ., 155
 Boysen, Knud, 409
 - Thyge, 206
 Bramming, Jørgen, godsejer, 400
 Brandes, Edv., 144
 - G., 325, 473
 Bredsdorff, J. W., maler, 191
 - M., pr., 173
 - Th., pr., 86
 Breinholt, konsul, 183, 308, 319
 Brenner, Steffen, sejmager, 208
 Brinch, P., fabrikant, 579
 Brockdorff, Charlotte A., 265
 Brockdorff, D. oberst, 543
 - Ditlev, godsejer, 265
 - Henrik, godsejer, 265
 - Joachim, 265
 Brockmann, Magdalene M., 550
 Brodersen, G., 123
 Broerssen, G., 119
 Brorson, H. A., biskop, 207
 - Søren, 43
 Broweyer, Adolf, 420
 Bruhn, Verner, sem.lektor, 321,
 465
 Bruun, justitsråd, 97
 - Christopher, 180
 - Henrik, pr., 156
 Brücker, pr., 194, 536
 Brüel, J., plantør, 310
 Brüggemann, David, 285
 Bundesen, Hans, 108
 Bygum, A., 95
 Byrgesen, Peder, ridefoged, 118
 Bøcher, Steen B., 317
 Bøving, J. O., pr., 157
 Carstensen, kap., 26, 37
 Christensd., Maren, 82
 Christensen, Gravets, skp., 389
 - Jens, 83
 - I. C., minister, 166, 192
 - Jes, skp., 402
 - J. P., arbejdsleder, 66
 - L., 409
 - N. H., gdr., 456
 - Peder, skp., 94, 120
 - Peder, gmd., 425
 - Peder, kbm., 132, 442
 - Rasmus, 391
 - Simon, 442
 - T., forsøgsleder, 55
 Christian III, 207
 - IV, 386, 425, 542
 - V, 132

- VI, 73
- IX, 158
- prins, 195
- Christiansen, Tage E., mus.insp., 135
- Chrodegann, biskop, 508
- Claudi-West, ing., 56
- Clausen, Hans, 90, 423
- Iver, 418
- Jac., rådmænd, 128
- Coll, Robert, konsul, 70
- Corneliusen, Joh., 426
- R., kbm., 419
- la Cour, Dan, 529
- L., proprietær, 524
- Pierre D., 524
- Poul, højsk.læ. fysiker, 163, 178 f, 524 f
- Crone, C. M., herredsf., 356
- Dalgas, Chr., direktør, 56
- C., 416
- Damcke, Joachim, 131
- Danneskiold-Samsøe, V. A., 73
- Daugaard, J. B., stiftsprovst, 356
- Dax, Ted, pilot, 266
- Div. folketingskandidater, 462, 484
- Div. navne/portrætter, 167
- Doett, Eiler, 119
- Dorthea, dronning, 208
- Draaby, N., 95
- Duun, Jørgen N., 112
- Duus, Trine, 170
- Dynesen, Hans, 81
- Ebbesen, Hans, læ., 220
- Edelberg, L., adjunkt, 321
- M., stiftamtmand, 318, 321, 590
- Eenholm, kbm., 103, 432 f
- Ehrenfeldt, godsejer, 110
- Ehrenreich, Chr., 225
- Eilskou, apoteker, 438
- Elias, pr., 202 f
- Elias, biskop, 496
- Eliassen, P., hist.forf., 323
- Endorph, N., 99
- Engelbrechtsen, P., skoledir., 143
- Engers, N. L., 567
- Enspeg, Christof, 421
- Erik Emune, 514
- Eriksen, Poul, skp., 120
- Eskild, ærkebisp, 511
- Estridsen, Svend, 140
- Fabritius, Albert, 591
- Falk, H. P., urmager, 211
- J., urmager, 212
- Niels E., urmager, 208
- Faniger, N. N., skp., 414
- Feilberg, H. F., pr. folkeminde saml., 182, 308
- N. L., pr., 449
- Festersen, Niels, byfoged, 119
- Finsen, Niels, fysiker, 531
- Fjord, C., politiker, 463, 466
- Flintholm, Kr., gdr., 243
- Foersom, Chr., urmager, 210
- Jeppe, urmager, 212
- Jeppe, urmager, 209
- Foget, N. N., 81
- Fogh, Peder, legatstifter, 144
- Frandsen, Gravers, skp., 89, 399
- Hans, skp., 132, 206
- Hans A., urmager, 214
- Jac., skp., 83, 99, 424, 450
- Troels, 418
- Fredslund, Laust, forp., 191
- Frederik II, 102, 116, 447, 545
- VII, 170
- kronprins, 195
- Frederiksen, Iver, agent, 390
- Jørgen, urmager, 209
- Niels, politiker, 57 f
- Svend, gdr., 232
- Frifelt, Salomon, 310, 318 ff

- Friis, Hans, borgm., 70, 391, 417, 426
 - Hans, skp., 120
 - Maren, 155
 - P., redaktør, 320
 Frijs, C. E., minister, 466
 Frisch, O. M., kbm., 430
 Fuglede, Ph. Chr., pr. 157
 Fuller, Frank, pilot, 266
 Faarkrog, J. J., kornmalter, 89

 Ganse, Peder, 123
 Gedbjerg, Niels, 445
 Gedde, prem. løjtn., 309
 Gellerup, M. agent, 389
 Glyssing, Claus, borgm., 420
 Goldschmidt, M., forf., 173
 Goldt, Sophie C., 110
 Gollmann, Fr. A., urmager, 214
 Goos, minister, 176
 Grand, A., læ., 220
 Graversen, Jac., skp., 420 f
 - S., skp., 408
 Green, H., smedem., 215
 Gregersen, H., skp., 437
 - N., skp., 414
 Gregor VII, 505
 Gregorius, d. Cr., diakon, 495
 Grisbæk, Niels, rådmand, 444
 Grumsen, Ture, 115
 Grundahl, visitør, 132 f
 Grønberg, Chr. J., skp., 405
 - Kr. skp., 113
 Grønlund, D., pr. forf., 204, 317
 Gundersen, Th., skp., 441
 Gunhild, 140
 Gunner, biskop, 497
 Gyntermann, M., 449
 Gotzsche, biskop, 165

 Hage, politiker, 464 f
 Hagemann, provst, 168
 - direktør, 536
 Hald, Carsten Teilman, cand. jur., 317
 Hamborg, Jens, skp., 120
 Hansdatter, Anne, 95
 - Mette, 80
 Hansen, Adser, 118
 - Anders, 84, 112
 - Bakken, styrmand, 405
 - Bennet, skp., 399
 - Calle, sømand, 70
 - Cecilie, husholderske, 60
 - Dynes, 395
 - Enevold, 84
 - Frands, 81
 - Frederik, 160, 170
 - Gregers, skp., 400
 - Gunde, 80
 - proprietær, 412
 - H., skp., 89, 399, 417, 431
 - H. C., politiker, 64
 - Hans Chr., gdr., 340
 - Hans M., urmager, 214
 - Hans N., 43
 - H. P., museumsforst., 233
 - Jens, 112, 119
 - Jens, skp., 72 f
 - Jens, urmager, 209
 - Jens E., urmager, 209
 - J. L., politiker, 442
 - Jes, skrædder, 340
 - Jesper, skp., 89
 - Jørgen, skp., 73
 - Knud, skp., 437
 - Lambert, 43
 - Mads, 81
 - Marie, 68
 - Marie, læi., 155
 - Margrethe, 283
 - Morten, birkefoged, 69
 - Niels, skp. kbm., 130
 - Niels, skp., 442
 - Osvald, læ., 476

- P., skp., 133
- Peter, gdr., 349
- Peder, kbm., 217
- P., skp., 72, 89, 387
- Peter, gdr., 349
- Søren H., urmager, 214
- S. Manøe, mus.insp., 256, 317, 319 f, 538
- Viggo, pr., 157
- Villum, 87
- Hanssen, H. P., politiker, 185
- Hardeknud, 140
- Hauch, Carsten, 144
- Hauge, C. N., 469
- Have, Hans, 170
- Hebo, P. P., skp., 414
- Hedebøl, Laura, forst.inde, 58
- Hegelund, P., biskop, 75, 422, 444
- Heimast, B., 83
- Heimreich, A., pr., 12
- Helms, Jac., pr. kirkearkæolog, 330
- Helt, L., pr., 103
- Helweg, Axel, pr., 150, 179 f
- Hemmet, Iver I., magister, 206
- Henrik af Schwerin, 494
- Henriksen, H. J., entreprenør, 45
- Hermansen, Victor, mus.insp., 137
- Hoffmann, H., entreprenør, 44
- Holbak, N., kunstmaler, 321
- Holch, 189
- Holiaender, B., 409
- Holm, Marianne N., 212
- Nic., skp., 414
- Holst, godsejer, 414
- Helge, fysiker, 529
- Holten, prof., 526
- Honorius III, pave, 494
- Horik II, 502
- Hoyland, J. S., 67
- Hubbert, Johan, 418
- Husted, Chr. H., urmager, 212
- Hvas, Christopher, 400
- Hvass, Steen, mus.insp., 345, 385
- Hvid, A., læ., politiker, 461, 466
- Frands, sejmager, 207
- Peder, skp., 418
- Høffding, H., prof., 185
- Høj, Marius, 249
- Højmark, K., læ., 470
- Høllund, H. Chr., bygmester, 165
- Hørlyck, Jens, gdr., 60
- Høst-Madsen, M., ing., 53
- Høy, Niels H., sognefoged, 412
- Høyer, J. B., cand. teol., 310
- Maren, 68
- Haahr, Martin P., 68
- P. H., læ., 320
- Haar, H., sem.forst., 320
- Joachim, provst, 156
- Haarek, konge, 202
- Ibsen, Bunde, 392
- S., 403
- Ingerslev, L., 189
- Ipsen, Alfr., forf., 177
- Iversen, Gravers, skp., 80, 409
- Jens, skp., 126, 444
- Jes, skp., 431
- Marten, urmager, 206
- Peder, skp., 120
- Jacobi, S. L., løjtn., 95
- Jacobsen, Lis, dr. phil., 136
- N., kbm., 101
- N. Hansen, billedhugger, 315
- Jafsen, Jens N., 96
- Jakobsen, Gravers, bådsmand, 126
- Th., 64
- Jensdatter, Anne, 96
- Bodil, 80
- Jensen, Chr., 387
- Chr., kbm., 430
- Gravers, skp., 73

- H., skp., 72, 414
- Jac., forpagter, 403
- J., skp., 402
- Jens, 445
- Jens, 131
- Jens Busk, gdr., 241
- J. K., læ., 156
- J. Tranberg, 43
- Johs. V., forf., 213
- Las, borgm., 395
- M., skp., 400
- Mads, politiker, 55
- Mads, skp., 412, 441
- Morten, 95
- Niels, skp., 103
- Per, 424
- Th., 80
- Vulf, 547
- Jeppesen, Hans, skp., 120
 - Mads, forpagter, 110
 - Nis, 548
- Jespersen, J. H., proprietær, 463
 - N., skp., 89
- Jessen, Abraham, pr., 87, 259
 - Gregers, 88
 - H., 83
 - J., 94
 - J., redaktør, 185
 - N., skp., 402, 442
 - Ole F., proprietær, 258
 - P., skp., 403
 - S., skp., 414
 - Søren, skp., 110 f
- Johnsen, Folmer, 68
 - Laust, skp., 112
 - N., kbm., 94
- Jonsen, Jens, rådmand, 391
- Juel, Iver, lensmand, 387
- Jægum, Jens, 79
- Jørgensen, A. D., rigsarkivar, 177 f
 - Christen, 445
 - Ellen, dr. phil., 489
 - Grete, mag. scient., 352
 - H. G. A., pr. forf., 319
 - Hans, urmager, 208
 - Jan, 400
 - J., skp., 73
 - Jens V., kbm., 229
 - Jesper, degn, 148, 155
 - Johs., møller, 219
 - Karen A., 219
 - Margrethe Løbner, 229
 - N. P., grd., 160
 - Niels, kbm., 99
 - Niels, skp., 120
 - Oluf, redaktør, 473
 - P., skp., 110, 398
 - P., guldsmed, 211
 - Thormod, 194
 - Søren, skp., 103
- Kampmann, proprietær, 414
- Karl d. Store, 501
- Kejlbo, Ib Rønne, 136
- Kelstrup, G., pr., 321
- Ketil, bisp, 493
- Kielbeck, Jan, 80
- Kiern, H., skp., 409
- Kjeldsen, C. J., gdr., 472
- Kjær, Hans, skp., 81
- Klak, Harald, 491
- Klausen, Søren, gdr., 160
- Klemens, Ellen, heks, 445
- Kloppenborg, H. D., 177
- Kloster, J. A., degn, 171
- Klyne, Jens, 421
 - S. A., 446
- Knud II, 510
- Knud, Lavard, 514
- Knud d. Store, 498
- Knud VI, 496
- Knud Magnussen, 515
- Knudsen, A. M., skibsbygger, 568

- Knudsen, Hans, borgm., 89, 450
 - Jakob, forf., 145, 175, 225, 532
 - Niels, 431
 - Søren P., 154, 160, 191
 Knurborg, Hans, skp., 126
 Koch, Ane, 213
 Kock, C., kbm., 437
 Koldtoft, J., kbm., 133
 Kolvig, færgeriejer, 114
 Konradi, F., landbr.læ., 319
 Konstantin Hansen,
 Magdalene, 186
 Kraemer, kapt., 114
 Kragelund, T. Tobiassen,
 forf., 315, 320
 Krarup, H. Chr. M., pr., 330
 Krey, Detlev, 264
 Kristine, dronning, 102
 Kristensen, H. K. læ., hist.forf.,
 206, 311, 318, 386
 - Jørgen, gdr., 243
 - Kr. M., 43
 - Marius, højsk.læ., dr. phil.,
 308, 318 f
 Kromann, N. M. forf., 83,
 112, 320, 556
 Krummes, Jørgen, 249
 - Karl, 247
 - Marie, 253
 Kruse, Enevold, 86
 Krye, Joh., 81
 Krüger, H. A., 174
 Krøger, Hans, skp., 126
 Krøyer, Hans, skp., 89
 Kusk, Jens, gdr., 321
 Kvist, Christa, 319
 - John, læ., hist.forf., 319 f
 Kynderis, Jac., 418
 Køker, Henrik, skp., 416
 Kaae, Bue, sem.lektor, 318
 Kaas, J. E., ritmester, 549
 Lambertsen, Knud, rådmænd,
 391
 Lampe, Jens, handelsko.lærer, 202
 Lange, Chr., godsejer, 129
 - Peder, godsejer, 387
 Langvad, N. K., læ., 471
 Larsen, Bertram, urmager, 215
 - Hans, skp., 72, 88
 - H. C., redaktør, 320
 - Lars P., gdr., 278
 - Morten, 189
 - S., 86
 Lassen, A. J., 43
 - Hans, skp., 71, 431
 - Jørgen, kbm., 78
 - Niels, 420
 - Thue, skp., 411
 Lauridsen, C., 104
 - H. Jokum, gdr., 186
 - J. M., 317
 - Johs., 160
 - Kirsten, læ., 156
 - L., 127
 - Lambert, 448
 - Laurids, 156
 - Maren, 191
 - Niels, 194
 - P., 103
 - P., rådmænd, 402
 Lauritsen, skibsreder, 572
 Laursen, C., 95
 - L., skp., 391
 Lehmann, Orla, 464
 Lervad, Anders, forst., 217
 Lichtenberg, G., 6
 Lietuyt, Jan, urmager, 205
 Lindegaard, M. C., biskop,
 320
 Liufdag, biskop, 491
 Liutger, billedskærer, 140
 Lodbjerg, Chr. J., biskop, 206

- Lorenzen, P. H., 335
 Ludvig d. Fromme, 501
 Lundbye, st.forst., 163
 Lyhne, Chr., urmager, 213
 - Lars, 252
 Lykke, Erik, lensmand, 447
 Lüttichau, C., 36
 Lyngbye, J., borgm., 460
 Lützow, Fr., proprietær, 254
 - Hugo, amtmand, 138
 Løgstrup, A. H., proprietær,
 260
 Løssl, G., entreprenør, 44
 Løvenørn, Poul, søoff., 438
 - P. V., 438
- Madsen, Anders, gdr., 241
 - Bendix, læ., 150
 - Chr., gdr., 160
 - Chr., herredsfoged, 425
 - Harry, proprietær, 256
 - I. skp., 391
 - J., 399
 - Johs., 192
 - Rasmus, skp., 121
 - Sofie, 243
 Madskone, Ane, 387
 Magnus, konge, 494
 Magnus-Pedersen, prof., 165
 Magnussen, Finn, oldfrsk., 4
 Mahler, Anders, 103, 433
 Maltbeck, Clemend, 70
 Maltesen, Iver, 553
 Mandø, Hans, skp., 430
 - Søren, skp., 399, 431
 Markvorsen, Iver, borgm., 387
 Marstrand, Chr., 179
 - Even, 530
 - C. Kristine, 528
 Martinsen, Hans, 248
 Mathiasen, Svend, skp., 411
- Mathiesen, Axel, 81
 Meldahl, arkitekt, 185
 Memmend, H., 419
 Meynemand, Herman, 446
 Mesmaker, H., 83
 Michelsen, Andr., 80
 - P., skp., 83
 - Laurids, 546
 Middelboe, biskop, 71
 Mikkelsen, Jens, skp., 418
 - Søren, skp., 441
 Mogensen, Kristoffer, 421
 - Svend, sem.rektor, 320
 Moltke, Erik, 136
 Momsen, Fr., proprietær, 55
 Monberg, N. C., ing., 45
 Monrad, Johan, 426
 - kollaborator, 170
 Mortensdatter, Else, 120
 Mortensen, borgm., 55
 - N., skp., 89
 - Otto, urmager, 214
 - Terman, 103, 432
 Mose, Lars, gdr., 474
 Munk, Hans, godsejer, 119
 Müller, Henrik, rentem., 123
 Münster, P. C., pr., 470
 Møller, Oluf, skp., 82
 - Søren, 102
- Nansen, pr., 174
 Nathold, biskop, 494
 Nexø, Martin A., forf., 531
 Nielsdatter, Abigail, 96
 - Mette K., 212
 - Karen, 211
 Niels, konge, 494
 Nielsen, A., 80
 - Anders (Søvig), 400 ff
 - A., skp., 72
 - Bøje, skp., 441

- Clemen, skp., 74
- Carl Lindberg, landsarkivar, 114, 127, 316, 321
- Eve, 81
- Hans, 83
- Hans, skp., 118
- Hans (Arnsberg), 128
- Hans Chr., gdr., 456, 463
- Ingeborg, 155
- J., skp., 71, 73 f, 402, 411
- Jens, styrmand, 126
- Jens, pr., 539
- Jørgen, skp., 441 f
- Laurids, 131
- M. H., pr., 319
- Mads, skp., 441
- Niels, godsejer, 400, 403
- Niels, reder, 403
- Niels, 80
- N. P., 64
- O. Clausen, kontorchef, 318, 320
- Oluf, historiker, dr. phil., 259, 315, 318
- P., skp., 71, 119, 387, 441
- P. J., læ., 315
- Steffen, borgm., 131, 396
- Th., 70
- Th., skp., 411
- Th., gdr., 459, 482
- Nissen, A. A., skp., 89
- Bennet, skp., 389
- J., provst, 307
- Peder, 446
- læ., 156
- Non, Hans, 387
- Nonboe, H., sagfører, 476
- Novrup, H. P. H., læ., 258, 319
- Nutzhorn, H., højsk.læ., 172, 308
- Oddo, 493
- Odinkar d. y., 493
- Okholm, K., 43
- Olav, bisp, 135
- Olesen, Anders, gdr., 247
- biskop, 22
- Niels, gdr., 242
- Olsen, Albert, prof., 386
- Caroline, læ., 155
- H., skp., 398
- Hans, gdr., 161
- J., læ., 308
- Jens, urmager, 214
- Regina, 174
- Oluf, biskop, 513
- Olufsen, Frands, 418 f
- H., reder, 403
- Jens, degn, 539
- Niels, 403, 444
- P., godsejer, 55
- Omer, biskop, 496
- Ostermann, apoteker, 99
- Ottesen, Henrik, 429
- Otto d. Store, 502
- Overgaard, J. C., forst., 55, 66
- Oxen, Bendix, 119 f
- Chr., skp., 390
- Pallesdatter, Anne, 82
- Pallesen, N., 85
- Peder, 395
- Pascalii II, pave, 506
- Paysen, Nis, 119
- Peder, biskop, 494
- Pedersen, Augusta, 171
- Chr. forvalter, 425
- Claus, 114
- Gunde, styrmand, 317
- Hans, 400
- Hans, 442

- H. B., landinsp., 54 f
- Jens, 90
- J. G. H., 233
- Jonas, 95
- Kr. la Cour, forst., 320
- L., skp., 72
- M., skp., 88, 398
- Niels, 418, 445
- Niels, forst., 160
- Niels, gdr., 154
- N. K., 43
- Oluf, borgm., 102
- S., 81
- S., skp., 402 f
- Th., 119
- Persen, Hans, skp., 120
- Petersen, Chr. P., urmager, 214
- Johan, 396
- Niels M., 247
- Th., skp., 120
- Vagn, proprietær, 260
- Villum, 97, 123
- Philipsen, Daniel, byfoged, 118
- Pihl, Mogens, prof., 529
- Pihlkjær, Niels, gdr., 168, 191
- Plinius, rom. hist. skr., 6
- Podebusk, Mourids, 446
- Pontoppidan, H., 309
- Pouch, Joh., apoteker, 99
- Poulsen, Adam, meteorolog, 525
- Ellen K., 524
- L., pr., 173
- Poul, skp., 120
- Povlsen, John, urmager, 212
- Priwitz, Per, urmager, 207
- Præst, Søren, skp., 418

- Quist, Peder S., pr., 149

- Søren, 149
- Quistgaard, 85

- Radulf, biskop, 491
- Rahr, Jens R., kbm., 110, 434
- Rantzau, Daniel, godsejer, 264
- Rask (Rasch), A., reg. skr., 264, 285, 403, 543
- Søren, skp., 441, 449
- L. N., skp., 442
- Rasmusdatter, Maren, 387, 390
- Rasmussen, pr., 180
- Chr., distrikslæge, 236
- Christiane, 162
- J., skoleinsp., 321
- L., 43
- L., gdr., 160
- Ravnkilde, Cold, 68
- Reimers, kammerråd, 26
- ing., 37
- Resen, P. Hansen, forf., 136
- Reventlow, C. D. V., præsi-
dent, 450
- Riber, N. Pedersen, 81
- Richardson, Hans, 119 f
- Richter, Joh. Chr., læge, 143
- John, pr., 143 f, 308, 311, 318
- Rimbert, 492
- Rindom, Svend, 194
- Risbøl, C. P., skp., 88, 402, 405
- Knud, skp., 72, 83, 104, 402
- P., skp., 88, 431
- Risom, Mogens, 95
- Roed, P. O., kbm., 428
- Rolin, H. L., urmager, 214
- Rosendahl, højsk. forst., 168
- Rosenkrantz, Holger, 138
- Ide, 139

- Rosenørn, E. E., politiker, 465
 Rostock, Mads P., pr., 93, 423
 Rud, Anders, pr., 166
 Ryberg, Niels, kbm., 103
 Rørdam, Holger, pr., 185
- Sadelmagers, Maren, 96
 Sakse, 7, 121, 518
 Schack, A., møller, 249
 Schade, pr., politiker, 470
 Scharling, C. I., biskop, 318 ff
 Schiern, politiker, 470
 Schive, Claus, 104
 Schiørring, Carl, 189
 - Gudrun, 144
 - Helga, 174
 - Jens, pr., 173
 - P., borgm., 144
 Schjørring, J. N. L., pr., 469
 Schjøtt, provst, 141, 165
 Schmidt, Agnes, 213
 - Emil F. Th., urmager, 214
 - Martin J., urmager, 213
 - Petrus M., parykmager, 96
 - Schlegel, J. F., geh.konf. råd, 174
 - Schou, Ellen K., 217
 - Schrøder, Axel, tandlæge, 175
 - Jens, 174, 181
 - L., 36 f, 307 f, 528
 - Rudolf, 180
 Schultz, Jens, urmager, 211
 - Jochum, urmager, 210
 - Jochum, urmager, 212
 - Schwanevede F. v., oberst, 542
 Schütte, Gudmund, 181
 Schødt, A., 95
 Secher, rigsarkivar, 313
 Sehested, Claus, 419, 446
 - Mogens, lensmand, 131
 - Poul, officer, 119
 Simonsen, Anders, gdr., politiker, 317
 - Harry, 64 f
 Sivle, Per, 175
 Skade, H. N., 317
 - Niels, 391
 Skau, Laurids, 335
 Skeel, Albert, lensmand, 206, 387
 Skjærbæk, J., 96
 Skomager, Anders, skp., 110, 403
 - Mette, 96
 Skovgaard-Petersen, V., lektor, dr. pæd., 323
 Skovmand, Roar, professor, dr. phil., 320
 Skriver, Peder, 391
 Skræppenborg, P. Larsen, gdr., lægpræd., 158
 Skaanager, Jes, skp., 411
 Slebsager, M. N., politiker, 461
 Slot, Jürgen, 80
 Smed, Jørgen, 131
 - Hans, Jens, urmager, 209
 Smidt, Agnes, kunstner, 57
 Smith, J. L., legatstifter, 144
 - Otto, historiker, 438
 Spangsberg, M., 471
 Speckhan, E. V., amtmand, 441, 555
 Spend, Morten, 403
 Stadsbud, Anders, 132
 Stage, Anders S., 444
 Stallknecht, Claus, bygm., 450
 Stauning, Anders, 110
 Stefan, biskop, 512
 Stefansen, Morten, tolder, 395, 405
 Steincke, K. K., minister, 56 f

- Stemann, G., stiftamtmand,
183, 307, 311, 318
- Stenbock, M., hærfører, 450
- Storm, Th., forf., 17
- Stub, Ambrosius, 211
- Styhr, H. V., minister, 472
- Stürup, landinsp., 26, 41
- Sundbo, Arne, forf., 121
- J. P., redaktør, 463 f
- Sunesøn, Anders, ærkebiskop,
513
- Svanning, Hans, dekan, 137
- Hans J., pr., 138
- Svarre, Claus, borgm., 400
- Svarrer, P. N., skp., 114
- S. K., 112
- Sveistrup, H., pr., 144, 341
- Svend Grathe, 515
- Svend d. Store, 140
- Sybrandsen, Sybrand, 80
- Søgaard, Chr., læ., 220, 489
- Helge, dr. phil., 135
- Sørensdatte, Ane M., 212
- Sørensen, Anders, skp., 94,
403
- Bøje, skp., 411
- G. Ibsen, ing., 321
- H., urmager, 210
- Jac. skp., 120
- J., skp., 81, 414, 441
- Jørgen, 81
- Knud, 89
- Lars, skp., 79
- Math., skp., 437
- Peder, skp., 395
- S., skp., 80, 404
- T. M., o. assist., 321
- Th., 403
- Thyge, skp., 414
- Tarm, Las J., rådmand, 110,
397
- Tarp, Chr., rådmand, 128
- N. J., skp., 104, 398
- Taulow, Bertel, borgm., 94
- Teilman, Ingeborg C., 284
- Jørgen, pr., 180
- Tøger, 396
- Terkelsen, Peder M., 112
- Termansdatte, Ingeborg
Marg., 284
- Termansen, C. N., kbm., 321
- Mads, 112
- N. J., gdr., politiker, 157,
341
- S., forpagter, 402
- Terpater, Peter, historiker,
204, 430
- Thomasdatte, Mette C., 212
- Thomsen, Alfr., 68
- Jens, skp., 414
- Hans, sømand, 70
- Lerche, kontorchef, 321
- Marthinus, 248
- Niels, skp., 442
- Niels, smedemester, 320
- Niels, borgm., 446, 448
- N. J., gdr., 148
- P. K., engmester, 472
- Th., kapt., 572
- Vilh., læ., 146
- Thorhaug, Helene, 68
- Thorkildsen, Math., skp., 403
- Thorsen, Jens, konsulent, 160
- Niels, 115
- Thuesen, Hans, skp., 97
- Thuge, biskop, 337
- Thura, 236
- L. L., arkitekt, 136
- Thure, biskop, 491
- Thuresen, M., befragter, 403
- Thyberg, Sigrid, 68
- Thyssen, E. K., pr., 309
- Tietgen, 570

- Tobiesen, Chr., papirhdl., 476
 Toftum, Clemen, 118
 Tolsen, Nis, 395
 Tonnesen, H., 80
 Torbøl, H., læge, 319
 Tornbjerg, Egå, gdr., 345
 - Svend Å., arkæolog, 345
 Torsk, Anne J., 95
 Toxen, kbm., 83, 405
 Tranberg, Jørgen, kbm., 414
 - godsejer, 255
 Trier, Ernst, højsk.forst., 161
 Troelsen, Svend B., gdr., 321
 Trøst, Svend, 148
 Tulle, Søren M., 43
 Tuve, biskop, 495
 Tygesen, Hans, 421
 Tønder, Anders N., urmager, 212
 - Laudi V., urmager, 212
 Tøxen, N., pr., 184, 309

 Ulfketil, biskop, 493
 Uneman, Jan, urmager, 205
 - Villum, urmager, 205
 Unni, ærkebiskop, 502
 Urne, Jørgen, 119

 Wagner, pr., 143
 Wal, biskop, 493
 Valdemar I, 516
 Valdemar Sej, 115, 136, 490
 Valdemar, prins, 494
 Valdemar Atterdag, 520
 Varbjerg, P., 95
 Vedel, Søren, tolder, 125, 409
 - Anders Sørensen, 206, 490
 - Johannes, højsk.forst., 174
 Warrer, J., kapt., 572
 Weidemann, Aug., 449
 Wejs, Math. J., 82

 Velthuys, Abraham, kbm., 420
 Vestergaard, H., ing., 36
 West, Th. Claudi, ing., 55
 Victor IV, pave, 516
 Wiebrandt, Claus, 400
 Wieland, Samuel, skriver, 132
 Viffert, Axel, lensmand, 419
 Vig, P. S., pr., 317
 Villadsen V., 318
 Willemoes, C., redaktør, 318
 de Villom, Poel, 70
 Wilson, Jac. J., urmager, 214
 Vind, Iver, godsejer, 118
 Windfeld, J., kbm., 411
 Windt, Carlo, 68
 Vinsnæs, Fr., pr., 178
 Visconti, Azzo, urmager, 203
 Vittarp, Bertel, 90
 Wittenberg, Evert, 81
 Vognmand, Knud, 391
 Volf, H., farver, 101
 Worm, Chr., biskop, 71
 - Ole, oldforsker, 4, 110
 Wormskjold, Henrik C., 284
 Vorting, H. C., mus.insp., 348
 Voxlev, amtsrevisor, 321
 Wulf-Petersen, hotelejer, 463
 Wøldike, Seb., godsejer, 258, 265
 Wählin, Th., 204

 Zahle, N., skolebest., 143
 Ziernsteen, Jørgen, 450

 Ølgaard, Terman, proprietær, 284
 Øllgaard, H., læ., 310, 321
 - Rasmus, kbm., 82, 284
 - Søren, kbm., 412, 450
 Østergaard, Knud Høgsbro, pr., kirkeark., 316, 320

Lokaliteter

- Agerkrog, Tistrup, 552
 Algier, 69
 Alslev, 316, 472
 - Mølle, 249
 Alslev-Hostrup, 87, 449
 Altona, 72, 100, 394, 567
 Amrum, 428
 Amstel, 81
 Amsterdam, 69, 86, 102, 403 ff,
 419 f
 Andrup, 471
 Andst, 317
 Ansager, 456
 Askov, 367
 - højskole, 145, 183, 308, 524 f
 Arendal, 412
 Avernakø, 238

 Ballum, 18, 81, 85, 171
 Baungård, Vejen, 161
 Bergen, 109, 447
 Billum, 129, 533
 Billumtarp, 81
 Bjerregård, Holmsland, 81
 Bjørnkjær, 56
 Blaksmark kro, 79
 Blåbjerg, 405
 Blåvand, 14
 Bornhøved, 495, 520
 Bramming, 284, 402
 Bredebro, 457
 Bremen, 77, 430, 443
 Bremerholm, 552
 Brunsbüttel, 120
 Brøndum, 83, 89, 396
 Brøndum-V. Nebel, 471
 Brørup, 307 f
 - kirke, 156
 Büsum, 5
 Bække, 184, 281 f, 309, 457, 553

 Bøhmen, 207
 Børglum, 493, 519

 Canterbury, 203
 Christiansfeld, 196
 Christianssand, 399, 578
 Clairvoux, 516
 Cuxhaven, 93, 449

 Danevirke, 169
 Danmark-Norge, 71
 Danzig, 417
 Darum, 28, 33, 315
 - dige, 14
 Davisstrædet, 81, 109
 Delft, 204
 Ditmarsken, 428, 495
 Doggerbanke, 5
 Donslund, Hejnsvig, 316
 Dort, Zeeland, 83
 Dorthesminde, Vejen, 168, 192
 Dover Castle, 205
 Drejø, 238
 Dresden, 90
 Drostrupgård, Læborg, 241 f
 Dyrehaven, 147
 Dødemandsbjerg, 77

 Egholt, Lejrskov, 545 f
 Egtved, 157
 Eidersted, 13 f, 428
 Ejderen, 11, 557
 Elben, 5, 72 446
 Ely, 140
 Emmerlev, 85
 Endrupholm, 315, 400, 465
 England, 418
 Esbjerg, 24, 55, 59, 308, 314,
 458 ff
 - havn, 214, 566
 - kleve, 79

- Eskelund skole, 156
 Estrup hovedgård, 317
- Fanø, 69, 76, 396, 411, 471,
 481 f, 576 f
 Farup, 33 f
 Fil sø, 55, 247 f
 Finland, 177
 Flandern, 77, 101, 430
 Flensborg, 168, 410
 Foldingbro, 317
 Fovrfeld, 78
 Frankfurt a M., 203
 Frankrig, 71, 77, 207, 386, 430,
 524
 Fredericia, 123
 Frisland, 122, 202
 Frisvad mølle, 84
 Fyn, 103, 239, 267
 Færøerne, 69, 414
 Føhr, 80, 108, 388, 428
 Føvling, 330
 Faaborg, 468
- Galmsbøl, 119, 388
 Gammelby, 78
 Gl. Mandø, 13
 Gejlgård, Læborg, 243
 Gellerup, 79
 Gesten, 317, 340, 548
 Gjellerupholm, 317
 Glasgow, 568
 Glibstrup, Andst, 548
 Glückstadt, 72, 88, 104, 130,
 394 ff, 425, 431
 Gotland, 74
 Gram, 213
 Granada, 69
 Grathe hede, 516
 Gredstedbro, 317
 Grene, 89
 Grenå, 143
- Grubbesholm, 131, 553
 Grydvad mølle, 83
 Grærup, 82
 Grønland, 108, 403
 Grønnebæk, Jels, 170
 Grønvang, Vejen, 161
 Grådyb, 116, 395, 443
 Guldager, 405, 414
- Haderslev, 22, 78, 185, 213, 335,
 433
 Hamborg, 14 f, 70, 103, 110, 251,
 389 ff
 Hedeby, 558 f
 Helgoland, 75
 Helsingør, 158, 417
 Hemmet, 81
 Henne, 446
 Hennegård, 99, 316, 496
 Henne mølle, 253
 Hesselmed, 81, 129, 408, 425
 Hillerup, 28, 38
 Hjerting, 71, 81, 87, 90, 389,
 394 ff, 458, 472, 563
 Hjertingland, 117
 Hjerpsted, 13, 212
 Hjortlund, 77
 Ho-Oksby, 81
 Ho, 70 f, 110, 235, 402, 441, 449,
 532, 538
 Hodde pr.gård, 84
 Hodde, 374, 469
 Holland, 5, 14, 71, 79, 86, 205,
 394 ff, 434
 Holmsland, 13
 - klit, 78
 Holstebro, 95, 104, 133, 394
 Holsted, 218, 315
 Holsten, 16
 Horsens, 181, 394
 Hunderup, 316
 - Kærgård, 84

- Hundsbæk, 339
 - plantage, 160, 178
 Husum, 5, 14, 102, 119, 205, 212, 428
 Husum, Ballum, 209
 Hvidding nakke, 427
 Hygum, 162
 Hyllerslev, 84, 131, 444
 Højer, 18
 Haarderwijk, 101

 Ikast, 103
 Island, 110, 447
 Isted, 169
 Itzehoe, 496

 Janderup, 78, 80, 129, 415, 437, 444
 - å, 129
 - toldsted, 131
 - kirke, 134
 Jan Mayen, 113
 Jedsted, 28
 Jerne, 121
 Jernved, 173
 Jylland, 239

 Kalslund, 550
 Kammersluse, 30
 Kanalen, 69 f
 Kina, 411
 Kjelst, 444, 549
 Kliplev, 432
 Knudedyb, 13
 Kolding, 144, 394, 428, 472
 Koldinghus amt, 548
 Kongeå, 18, 22
 Korskroen, 315
 Korsør, 109
 Kragelund, Bække, 553
 Krogsgård, 97, 400
 Kvie sø, 316

 Kærgård, 123
 Kærsdalgård, Vejen, 160
 København, 97, 103, 393
 Köln, 419 f

 Ladelund, 55, 160, 179
 Langli, 13, 440
 Lejrskov, 544
 Lemvig, 101, 394
 Lervadgård, Føvling, 217
 Libyen, 74
 Ll. Andst, 231
 Lindknud, 309
 List, 127
 Listerdyb, 397 f
 Liverpool, 568
 Livorno, 70
 Lolland-Falster, 40
 London, 138, 203
 Lund (Sv.), 181, 204
 Lundsmark, 57
 Lübeck, 115, 210
 Lüneburg, 17
 Lyon, 103
 Lyrskov hede, 170
 Lyø, 236, 490
 Læborg, 4, 150, 191
 - kirke, 165
 Læsø, 236
 Løgumkloster, 22
 Lønne, 122, 446

 Magdeburg, 203
 Malaga, 110
 Malle, Horne, 551
 Malt herred, 318
 Malt-Folding, 157
 Maltbæk mose, 315
 Malthøj, 315
 Malt kirke, 168
 Manchester, 78
 Mandø, 14, 77, 112, 118, 235, 437

- Marbæk, 78
 Marokko, 74
 Marstal, 571
 Messina, 74
 Middelhavet, 69
 Milano, 203
 Misthusum, 13
 Myrtue, 78, 444
 Møen, 307
 Møgeltønder, 85

 Nederlandene, 202, 423, 426
 Niedersachsen, 15
 Nips å, 20
 Nordafrika, 69
 Nordby, 70, 112, 427, 436, 563
 Nordfrisland, 10 f
 Norge, 177, 399, 414, 417
 Nordishavet, 112
 Norditalien, 203
 Nordstrand, 12, 21, 428
 Normandiet, 202
 Novrup, 79
 Nyborg, 109, 542
 Nyby, Læborg, 160, 242
 Nykøbing M, 211
 Nymindegab, 88, 118, 412
 Nürnberg, 207
 Nørhebo, 80
 Nørholm, 118, 400 553
 Nr. Farup, 28

 Odden, Fanø, 78
 Odense, 275
 Oksby, 74, 80, 408, 445, 538
 Orre, 80, 86
 Ostindien, 80
 Ovtrup, 412
 Oxbøl, 54, 345

 Padua, 203
 Paris, 203

 Pelworm, 12, 21
 Petersborough, 140, 203
 Portugal, 71
 Pretz, 115
 Præstkjær, 195
 Paaby, 189

 Quistrup, 55

 Rejsby, 14
 Renbækgård, 56
 Rendsborg, 495
 Reval, 495, 520
 Rhinen, 5
 Ribe, 12, 24 f, 33, 55, 59, 110,
 202 f, 386, 394 ff, 428, 498 f,
 502, 563
 - domkirke, 26, 35 f, 318
 - marsk, 48
 - red, 117
 - skibbro, 76
 - å, 18, 76
 Riberhus, 206, 285
 - len, 95
 Ringgive, 192
 Ringgive-Give, 144
 Ringkøbing, 78, 88, 96, 122, 390,
 394, 428
 Roborg, 46, 443
 Roskilde, 494
 Rosenholm, 138
 Rouen, 203
 Rungholdt, 12
 Rusland, 100, 207
 Rødding, 171
 Rødding-Skrave, 157
 Rødding højskole, 177
 Røjgård, Gesten, 550
 Rømø, 77, 89, 111, 235, 322, 400,
 418, 428
 Rørkjær, 79

- Samsø, 180
 Sankelmark, 169
 Schoresbysund, 113
 Sedding, 78
 Seest, 172
 Sejstrup, 84
 Sild, 13, 108, 428
 Sjelborg, 78, 399, 444
 Sjælland, 103, 428
 Skagen, 417
 Skallingen, 13 f, 440 f
 Skallingekrog, 117, 442
 Skandinavien, 182
 Skast, 84
 - herred, 92
 Skibelund, 185
 Skodborg, 146
 Skodborghus, 315
 - skole, 156
 Skovlyst, 55
 Skrumsager, 130
 Skærbæk, 51
 Skærhoved, 170
 Skærsø (gdr), 524
 Slesvig, 16, 169, 492, 502
 Sneum, 84
 - å, 14, 18
 Sneumgård, 414
 Sortbjergodde, 117
 Spanien, 71, 386, 391, 434
 Spitsbergen, 108 f
 Stade, 416
 Stausø, 249
 Stenderup kro, 169
 Storbritannien, 202
 St. Darum, 37
 Strandby, 78, 117, 443, 458
 Strassbourg, 203
 Strellev, 81
 Strynø, 238
 Sunderland, 568
 Sverige, 75, 177
 Søgård, Vamdrup, 547
 Sdr. Farup, 28
 Sønderho, 76, 114, 235, 411,
 436 f, 558 f
 Sønderside, 13, 117, 389, 440

 Taps, 174
 Tarp, 78
 Tarpbage, 444
 Tistrup, 71
 Thensen, 5
 Thyras borg, 169
 Tjæreborg, 18, 33, 84, 121, 444,
 450
 Toftnæs, 79
 Tornskov, Nr. Løgum, 206
 Torstrup, 316
 Tosmark banke, 28
 Tranberg, Årre, 456
 Tronhjem, 126
 Trøjborg, 414
 Tunis, 74
 Tyrkiet, 70
 Tyskland, 202, 524
 Tønder, 12, 55, 428
 Tønning, 5, 102, 428

 Ulfborg, 212
 Ungarn, 100

 Vadstena domkirke, 204
 Wales, 67
 Vallekilde højskole, 161
 Vamdrup, 547
 Vandamgård, Vejen, 160, 191
 Varde, 55, 59, 71, 99, 114 f, 184,
 284, 308 f, 387, 396 ff, 428, 563
 Vardehus, 117, 124, 316
 Varde pramsted, 124, 416
 - toldsted, 87, 121
 - vold, 124

- Veerst, 184
 Vejen, 150 f, 195, 308, 315
 Vejen-Læborg, 144
 Vejle, 104, 394
 - amt, 311
 Vejrs, 115, 123
 Vejrup, 315
 Wells, 203
 Vendel, 504
 Venezia, 207
 Wenningsted, 12
 Weseren, 5
 Vester herred, 84 f, 114, 451
 Vester Vedsted, 20, 28, 37
 Vesterhavet, 5, 69
 Vestermersk, 119 f
 Vestervig, 493
 Vestindien, 80, 460
 Viborg, 394, 462
 Vidå, 11
 Wien, 90
 Vilslev, 28
 Wisch, 120
 Visselbjerg, 110, 119, 256
 Vognsbøl, 83
 Vorbasse, 184, 345 f
 Vrå, Lejrskov, 544

 Ølgod, 310, 315, 469
 Ølholm, 79
 Øster Lindet, 213
 Øster Vedsted, 28, 211

 Ågård, 194
 Ål, 81
 Ålborg, 88, 109, 425, 428
 Åle, 55
 Århus, 493, 502
 Årre, 474
 Åstrup, 315, 458
 Åtte bjerge, 226

Emner
 agenter, 421
 agerfurer, 377
 agern, 352
 aktier, 569
 almanakoptegnelser, 424, 442
 arkiv, 307, 312, 322
 Askov brugsf., 229
 - husflidsfore., 217
 - højskole, 307 f, 527 f
 Atlas, Danicus, 136

 bakskuld, 235
 baysalt, 392
 bemanding, 75, 570
 bestikkelse, 78
 bestyrelse, Hist. Samf., 319 f
 besætning, Bramming, 284
 bevilling, 28
 bibliotek, Hist. Samf., 312
 bispedømmer, 505
 bispekrønike, 135, 489
 bladiser, 122
 blyplader, 499
 bogsamling, 145 f
 bogudgivelser, Hist. Samf., 317 f
 bondeskipper, 449
 bopladser, 345 f
 brintlys, 534
 bronzeværksted, 379
 brænde, 77, 419
 brændevin, 394
 bøger, 429, 445

 Carl Gustav-krigen 1657-60, 399,
 430, 441, 546
 cirkulære, 325
 cylinderur, 210
 cølibatskrav, 506 f

 dampskibe, 561 f
 Dansk hist. Fællesforening, 313

- Den store nordiske krig, 430
 Det danske Hedeselskab, 25
 dialekt, 40, 576
 digebygning, 7 f
 dige, fremskudt, 48
 diplomer, 496
 div. indbo m.v. 408 f
 div. varer, 406 ff, 413, 449
 domkapitel, 500 f, 507 f
 drejekværne, 358
- el-lamper, 533
 elektroteknik, 537
 enkeltgravskultur, 350 f
 Esbjerg havn, 36
 - højskole, 54, 58
 everter, 73
- fanniker, 564
 farvetræ, 100
 Filsø, 55
 fiskeri, 247 f
 flintteknik, 352
 flygtninge, 84
 flæsk, 134
 fløte, 407
 folketingskandidater, 461 f
 - valg, 460 f
 formænd, Hist. Samf., 318
 forlis, 123 f
 forsamlingshus, 222
 forsøgsmølle, 530
 Fr. VII'sten, Vejen, 195
 førstehåndsforskning, 311
- gadehusmænd, 540
 geheimearkivet, 143
 generalregister, 311
 gevaltiger, 549
 godsrigdom, 514
 gravhøje, 336
- gravpladser, 353, 376
 grubehuse, 355
 Gunhildkorset, 135 f
 gældsfængsel, 420
- hamborghandel, 447
 hamborgrejser, 444
 hamborgerøl, 420
 handelsvarer, 87 f, div. 104 f, 433
 hareskind, 103
 Hedeselskabet, 56
 hedetørv, 134
 helårsdige, 9
 herredsbeskrivelse, 342
 Historisk Fysik, 528 f
 Historisk Matematik, 528 f
 Historisk Samfund for Ribe amt,
 183, 343
 historieundervisning, 326 f, 333
 historisk sans, 321 f
 honning, 103, 431 f
 hovedbygning, Visselbjerg, 256
 husflidsskole, 217
 hvalfangst, 108
 hvalrostand, 135
 hængelåse, 400
 hø, 134
 hør, 77, 434
- indkvartering, 554
 indrullering, 84
- Jelling seminarium, 218
 jern, 77, 367
 jernalderbebyggelse, 348
 jernbane, 574
 jernskibe, 568
 jernudvindingsovne, 367
 jordlovsudvalg, 56
 jydepotter, 410

- kaber, 430
 kabepenge, 395, 443
 kaffebønner, 77
 kahytskompass, 113
 kammersluse, 30
 kanal, Sdr. Jyll., 54
 Kapelbanken, Torstrup, 316
 kapere, 69, 428
 kasserere, Hist. Samf., 319
 kattun, 406
 kave, 406
 Kejserkrigen, 425
 kirkebyggeri, 338, 492
 - Vejen, 163 f
 Kirkeligt samf. af 1898, 188
 klæde, 77, 101
 klædeplombe, 101 f
 klyne, 134
 knapholt, 123
 kommission, 37 f
 kompagnier, 386
 Kongeåsluse, 37
 kontrabande, 77
 kopskat, 338 f
 korn, 87 f, 402, 416, 437
 krig 1807-14, 557
 krigsflyvere, 266 f
 krigsstyr, 538
 krucifiks, 135
 kulturgræsser, 33
 kursus, 314
 kvindetype, 575
 kørsel, 131

 ladeplads, 128, 443
 ladesteder, 416, 440
 laksegård, 124
 landmilit, 79
 landsknægte, 421
 landsænkning, 5 f
 landvæsenskommission, 35
 langhuse, 355 f

 lerkarskår, 345
 levealder, 232 f
 liberalisme, 456
 Lilliebjerg, 206
 lokalhistorie, 324, 334
 lokalhist. arkiver, 322
 lokalsamfund, 327
 Lundeårbogen, 492
 luskræm, 95
 lüneburgsalt, 389
 lyng, 134
 lystelegraf, 529 f
 læhegn, 58
 lærere, 154 f
 lærred, 77, 406

 magasinkorn, 395, 399, 431
 magasinpenge, 285
 marskjord, 34
 meteorologi, 525
 mindesten, 314 f

 nulpunkt, 26

 opland, 22
 Osebergskibet, 74

 participant, 395
 penge, 81
 pennefjer, 104
 postil, 151
 potaske, 100
 pramsted, 124
 praktisk øvelsesforening, 226
 provstiskriver, 397
 præstegårde, 339
 præster, 156 f

 redaktører, Hist. Samf., 319
 Renbæklejren, 60 f
 revisorer, Hist. Samf., 321

- Ribe-diget, 44
 - domkirke, 338
 Ribe marsk projekt, 48
 Ribeårbogen, 490
 »Rive Taarn«, 322
 Roskilde højskole, 54
 Roskildekrøniken, 494
 runesten, 4, 384
 Rydårbogen, 490
 rytterbønder, 544 f
 ryttergods, 542 f
 rytteri, 542 f
- salt, 77, 120, 386 f
 saltgræsser, 32
 sandtold
 Sct. Folmers kilde, 316
 Sct. Gertruds kilde, 316
 selskab f. germansk filologi, 181
 selvejere, 544 f
 session, 543
 skatteskipling, 427
 skibsbyggeri, 558, 565
 skibsfart, 70 f
 skippere div., 403
 Skodborghus, 315
 skriftlæsning, 414
 skuller, 122
 slavekassen, 71 f
 smedier, 371 f
 smugleri, 76 f, 394
 småtold, 119
 sommerdige, 9, 37
 sorte potter, 79
 spaderet, 18
 spanskør, 400
 stavnsbåndet, 79
 stemmeprocent, 483
 stenkul, 77
 stjernebilleder, 532
 stormflod, 5, 11 f, 441, 539
 - 1953-62, 14
 stormflodsudvalg, 51
 stormandsgård, 382 f
 stolpehegn, 359
 stolpehuller, 359
 strandsalt, 388 f
 stude, 404, 424, 432
 syvårskrigen, 421
 sædekorn, 551
 sælhundefangst, 110, 409
 sødige, 23
 sølvbryllupsfest, 175, 189
 sørøvere, 69
 søtønder, 395 f, 430
- tillidsmandssystem, 313
 timeglas, 211
 »Tislund store Sten«, 322
 tobak, 77, 97, 394
 told, 123, 432, 435, 444
 toldindtægter, 566
 tonehjul, 526
 tonestrøm, 525
 tonnage, 558 f
 Torstensson-krigen, 399
 tran, 111 f
 transportbehov, 562
 transporttilbud, 562
 dragtbægerkultur, 353
 trækirker, 502 f
 tømmer, 100, 402, 412
 tørfisk, 77, 93, 398, 431, 446
 tørv, 77
- udgivervirksomhed, 316
 udgravninger, 316, 345
 udvandring (Fanø), 585
 - (Holland), 80
 uldkarter, 400
 uldtøj, 102
 ungdomsarbejdsløshed, 54
 Uranienborg, 206
 ure, 84, 202 f
 urmagerne, 205 f

- vadmel, 101, 445
valgbog, 460
valgdeltagelse, 478 f
valgkamp, 469 f
valgkredse, 457
valgmenigheder, 179
valgsteder, 458
vandstandskurver, 8
verdensur, 214
vestjysk skoleordning, 227
vikinger, 383
vikingetidsbebyggelse, 377 f
vin, 77, 390, 393, 421
vindkraft, 530
- visitør, 133
vrag, 123, 504
vægtervers, 205
værdigenstande, 81 f
vævevægte, 358, 376
- Zahles skole, 146 f
- ægtkørsel, 285, 548
ærkedegn, 513
- øksne, 117, 400 f
øl, 116
- Årbog f. dansk kulturhistorie, 308

Indhold

bd. XX

<i>Mogens Høst-Madsen</i> : Lidt om digebyggeri	5
<i>J. Th. Arnfred</i> : Et forsøg på at bekæmpe ungdomsarbejdsløsheden	54
<i>H. K. Kristensen</i> : Skibsfart fra Ribe-Varde-Blåvandshukområdet i gammel tid (fortsat)	69
<i>Tage E. Christiansen</i> : Gunhildkorset og Ribe Domkirke	135
<i>P. Engelbrechtsen</i> : Af sognepræst John Richters levnedsbog	143
<i>Jens Lampe</i> : Urmagere og ure fra Ribe	202
<i>Aksel Andersen</i> : Et landsbydegnepars liv og virke	217
<i>Svend Frederiksen</i> : Levealderen i Jylland og på Fyn	232
<i>Jens Busk Jensen</i> : Anders Madsen, Drostrupgård, Læborg sogn	241
<i>Karl Krummes</i> : Fiskeriet i Filsø	247
<i>H. K. Kristensen</i> : Til Visselbjergs bygningshistorie	256
<i>Frank Fuller</i> : Nedskudte engelske krigsflyvere	266
<i>H. K. Kristensen</i> : Besætningen på Bramminge hovedgård 1774	284
<i>H. K. Kristensen</i> : Besværet med mange penge	285
Anmeldelser	287
Beretning, regnskab m.v.	296
<i>Vald. Andersen</i> : Historisk Samfund for Ribe Amt 1902-77	307
<i>Vagn Skovgaard-Petersen</i> : Undervejs til »Oplivelsen af den historiske Sans«	323
<i>J. Nissen</i> : Om Oplivelse af historisk Sans (genoptryk)	330
<i>Steen Hvass</i> : Udgravningerne i Vorbasse	345
<i>H. K. Kristensen</i> : Skibsfart fra Ribe-Varde-Blåvandshukområdet (fortsat)	386
<i>Verner Bruhn</i> : Ribe amts 2. valgkreds. Folketingsvalg 1848-1915	456
<i>Bue Kaae</i> : Ribe Bispekrønike	489
<i>J. Th. Arnfred</i> (†): Poul la Cour	524
<i>S. Manø Hansen</i> : Kopskatteudskrivningen i Ho-Oksby sogne 1718	538
<i>H. K. Kristensen</i> : Nogle sager fra ryttergodset	542
<i>Niels Frederiksen</i> : Fra sejl til damp på Fanø	556
<i>Mindeord: Svend Mogensen</i> : Stiftamtmand M. Edelberg	590
<i>H. K. Kristensen</i> : Kgl. ordenshistoriograf Albert Fabricius	591
Anmeldelser	594
Beretning	603
Nye medlemmer	604
Regnskab m.v.	605
Register	608

Historisk Samfund for Ribe Amt

Bestyrelse:

Mag. art. *Kirsten Agerbæk*, Ribe.

Pens. overlærer *Vald. Andersen*, Vejen.

Antikvar *Mogens Bencard*, Ribe.

Seminarielektor *Verner Bruhn*, Esbjerg. (fung. formand).

Museumsinspektør *S. Manøe Hansen*, Ølgod, (kasserer).

Ingeniør *G. Ibsen Sørensen*, Esbjerg.

Redaktion:

Vald. Andersen. (formand).

Verner Bruhn.

H. K. Kristensen.

Svend Mogensen.

Adresser:

Fung. formand: Tulipanvej 24, 6700 Esbjerg.

Redaktionen:

Liljevej 8, 6600 Vejen.

Kasserer, ekspedition:

6870 Ølgod.

Indhold

<i>Vald. Andersen: Historisk Samfund for Ribe Amt 1902-77</i>	307
<i>Vagn Skovgaard-Petersen: Undervejs til »Oplevelsen af den historiske Sans«</i>	323
<i>J. Nissen: Om Oplivelse af historisk Sans (genoptryk)</i>	330
<i>Steen Hvass: Udgravningerne i Vorbasse</i>	345
<i>H. K. Kristensen: Skibsfart fra Ribe-Varde-Blåvandshukområdet (fortsat)</i>	386
<i>Verner Bruhn: Ribe amts 2. valgkreds. Folketingsvalg 1848-1915</i>	456
<i>Bue Kaae: Ribe Bispekrønike</i>	489
<i>J. Th. Arnfred (†): Poul la Cour</i>	524
<i>S. Manø Hansen: Kopskatteudskrivningen i Ho-Oksby sogne 1718</i>	538
<i>H. K. Kristensen: Nogle sager fra ryttergodset</i>	542
<i>Niels Frederiksen: Fra sejl til damp på Fanø</i>	556
<i>Mindeord: Svend Mogensen: Stiftamtmand M. Edelberg</i>	590
<i>H. K. Kristensen: Kgl. ordenshistoriograf Albert Fabritius</i>	591
Anmeldelser	594
Beretning	603
Nye medlemmer	604
Regnskab m.v.	605
Register	608